Valiokunnan mietintö VaVM 16/2026 vp─ VNS 5/2026 vp

Valtiovarainvaliokunta

Valtioneuvoston selonteko liiallisen alijäämän korjaamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selonteko liiallisen alijäämän korjaamisesta (VNS 5/2026 vp): Asia on saapunut valtiovarainvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- finanssineuvos, yksikön päällikkö Marketta Henriksson, valtiovarainministeriö
- puheenjohtaja, professori Niku Määttänen, talouspolitiikan arviointineuvosto
- neuvonantaja Jarkko Kivistö, Suomen Pankki
- ylijohtaja Tuulia Hakola-Uusitalo, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT
- pääekonomisti Jenni Pääkkönen, Elinkeinoelämän tutkimuslaitos ETLA
- tutkimusohjaaja Ilkka Kiema, Työn ja talouden tutkimus LABORE
- professori Roope Uusitalo

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- UTAK — Uuden talousajattelun keskus
- Elinkeinoelämän keskusliitto ry
- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- valtiotieteen tohtori Vesa Vihriälä

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Tausta

Euroopan unionin neuvosto päätti 20.1.2026 SEUT 126 artiklan 6 kohdan mukaisesti liiallisen alijäämän olemassaolosta Suomessa ja antoi samalla suosituksen sen korjaamiseksi SEUT 126 artiklan 7 kohdan mukaisesti (jäljempänä EDP-suositus). Suosituksen sisältämä korjaava nettomenopolku koskee vuosia 2026—2028.

Julkisen talouden hoitamisesta annetun lain (1440/2025, jäljempänä finanssipoliittinen laki) 6 §:n 3 momentin mukaan valtioneuvoston tulee ryhtyä Suomelle annettujen EDP-suositusten mukaisiin tai niitä julkistaloudellisilta vaikutuksiltaan vastaaviin toimenpiteisiin suositusten

mukaisessa määräajassa sekä antaa asiasta eduskunnalle selonteko. Selonteon tulee sisältää selostus tarvittavista lainsäädäntö- ja muista toimenpiteistä. Hallitus antoi käsittelyssä olevan selonteon eduskunnalle 21.5.2026 edellä todetun lain 6 §:n korjausmekanismin niin sanottua toista vaihetta koskevan säännöksen mukaisesti.

Julkisen talouden tilanne ilman uusia korjaavia toimenpiteitä

Valtiovarainministeriön kevään 2026 ennusteen[1] mukaan julkisen talouden alijäämä pieneni 3,4 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen vuonna 2025. Alijäämän arvioidaan kasvavan 4,6 prosenttiin vuonna 2026 ja pysyvän noin 4,5 prosentin tasolla suhteessa bruttokansantuotteeseen vuosina 2027—2030. Julkisen velan kasvun suhteessa bruttokansantuotteeseen arvioidaan jatkuvan, ja julkisyhteisöjen velkasuhteen ennustetaan nousevan lähes 100 prosenttiin vuoden 2030 lopussa.

Selonteko perustuu valiokunnan mielestä realistiseen talouskuvaan. Valiokunta on käsitellyt talouskehitystä ja hallituksen finanssipoliittisia toimenpiteitä vuosille 2027—2030 mietinnössään julkisen talouden suunnitelmasta (VaVM 14/2026 vp — VNS 3/2026 vp) ja toteaa, että julkisen talouden alijäämä olisi edellä kuvattua suurempi ilman vaalikaudella toteutettuja sopeuttamistoimia.

Suomelle annettu korjaava nettomenopolku

Neuvoston Suomelle antaman EDP-suosituksen mukaan nettomenojen vuotuinen kasvu ei saa ylittää 1,3 prosenttia vuonna 2026, 1,5 prosenttia vuonna 2027 ja 1,8 prosenttia vuonna 2028, jolloin alijäämän tulisi jälleen alittaa 3 prosentin viitearvo.

EDP-suosituksen noudattamista arvioitaessa otetaan huomioon kansallinen puolustuspoikkeuslauseke, joka on aktivoitu vuosille 2025—2028. Lauseke mahdollistaa poikkeamisen nettomenopolulta enintään 1,5 prosentilla suhteessa bruttokansantuotteeseen vuoteen 2021 verrattuna. Viitevuoteen verrattuna puolustusmenojen kasvun arvioidaan olevan 1,5 prosenttia vuonna 2026, 1,6 prosenttia vuonna 2027 ja 1,7 prosenttia vuonna 2028.

Korjaavan nettomenopolun seurannan periaatteet

Toteutuneita poikkeamia korjaavalta nettomenopolulta seurataan valvontatilin avulla ja puolustusmenot huomioivalla laajennetulla korjaavalla valvontatilillä. Nettomenopolun ylittäminen, toisin sanoen nettomenojen sallittua nopeampi kasvu, kirjataan valvontatilille positiivisena ja alittaminen negatiivisena saldona.

Jos korjaavaa nettomenopolkua noudatetaan, jäsenvaltion katsotaan toteuttaneen tuloksellisia toimia riippumatta muun muassa alijäämäkehityksestä. Jos komission arvion mukaan korjaavalla nettomenopolulla on pysytty, menettely laitetaan lepäämään ja seuranta jatkuu puolivuosittain, kunnes liiallinen alijäämä on korjattu.

1 Taloudellinen katsaus Kevät 2026. Valtiovarainministeriön julkaisuja 2026:14.

Jos jäsenvaltio poikkeaa korjaavalta nettomenopolulta, komissio tekee kokonaisarvion, jonka pohjalta komissio ja neuvosto voivat tehdä päätöksen, että jäsenvaltio ei ole ryhtynyt tuloksellisiin toimiin. Tämä voi johtaa menettelyn etenemiseen aina sakkoihin saakka. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan vuotuinen poikkeama ei saisi ylittää 0,3 prosenttiyksikköä ja kumulatiivinen poikkeama 0,6 prosenttiyksikköä. Ylitys ei kuitenkaan johda automaattisesti liiallisen alijäämän menettelyn etenemiseen, sillä tarkastelussa voidaan ottaa huomioon mahdollisia korjaavan nettomenopolun asettamisen jälkeen syntyneitä tilannetta lieventäviä merkityksellisiä tekijöitä.

Valiokunta viittaa mietintöönsä finanssipoliittisesta laista (VaVM 26/2025 vp — HE 167/2025 vp) ja toteaa, että nettomenoilla tarkoitetaan julkisia menoja ilman korkomenoja, EU:n ohjelmista aiheutuvia menoja, suhdanneluonteisia työttömyysetuusmenoja sekä kertaluontoisia ja väliaikaisia toimenpiteitä. Lisäksi nettomenoissa huomioidaan päätösperäiset tulopuolen toimet siten, että veronkorotukset lisäävät nettomenopolun puitteiden liikkumatilaa menojen kasvulle, kun taas veronkevennykset vähentävät sitä.

Valiokunta toteaa, että nettomenojen laskenta perustuu pysyviä julkisyhteisöjen menoja ja tuloja koskevien päätösten vaikutuksiin kansantalouden tilinpidon mukaisesti. Nettomenot jättävät näin ollen lähtökohtaisesti huomiotta taloussuhdanteen vaikutukset ja toimenpiteiden dynaamiset vaikutukset.

Valiokunnalle toimitetussa valtiovarainministeriön lisäselvityksessä nettomenojen määritelmä (ml. kertaluonteisten toimenpiteiden määritelmä) avataan yksityiskohtaisesti. Esimerkiksi valtion maa- tai kiinteistöomaisuuden myyntiä ei oteta pysyvänä muutoksena huomioon, koska julkinen valta voi myydä tietyn fyysisen omaisuuserän vain kerran. Budjettivaikutus on silloin väistämättä yksittäinen eikä se voi toistua.

Korjaavan nettomenopolun noudattaminen

Suomelle asetettu korjaava nettomenopolku perustuu komission syksyn 2025 ennusteeseen, jossa nettomenojen kasvu vuonna 2025 oli 1,2 prosenttia. Valtiovarainministeriön kevään 2026 ennusteen mukaan vuoden 2025 nettomenot kuitenkin laskivat 0,6 prosenttia, mihin vaikutti erityisesti hävittäjähankintojen kirjautumisen ajoitus vasta vuodelle 2026. Vuoden 2025 toteumatietojen perusteella valvontatilille kirjataan näin ollen poikkeama suhteessa ennusteeseen ja poikkeama tulee huomioiduksi korjaavan nettomenopolun noudattamisen tarkastelussa vuosina 2026—2028. Nettomenojen ennustetaan kasvavan 4,6 prosenttia vuonna 2026, 3,3 prosenttia vuonna 2027 ja 3,2 prosenttia vuonna 2028.

Valtiovarainministeriön mukaan Suomi noudattaisi korjaavaa nettomenopolkua vuonna 2026, kun otetaan huomioon vuoden 2025 nettomenojen supistuminen sekä puolustuspoikkeuslauseke. Tällöin laajennetun korjaavan valvontatilin kumuloitunut poikkeama olisi -0,7 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen.

Sen sijaan vuonna 2027 korjaavalta nettomenopolulta poikettaisiin puolustuspoikkeuslauseke huomioon ottaen 0,2 prosenttia ja vuonna 2028 kumuloitunut poikkeama olisi jo selvä, 0,9 prosenttia. Vuosien 2027 ja 2028 poikkeamien toteutuessa on olemassa riski, ettei Suomen

katsota ryhtyneen tuloksellisiin toimiin liiallisen alijäämän korjaamiseksi. Ministeriön mukaan poikkeaman vahvistuessa toteumatiedoissa tulisi kuitenkin kokonaisarviossa huomioida Lähi-idän kriisin seurauksena muuttunut taloustilanne ja aiemmin arvioitua korkeammaksi kohoava inflaatio.

Valtioneuvosto yhtyy selonteossa valtiovarainministeriön arvioon ja kiinnittää huomiota myös julkisen talouden suunnitelmaan 2027—2030 sisältyviin korvaaviin sopeutustoimiin. Valtioneuvosto seuraa tilannetta ja arvioi tarvetta ryhtyä toimiin syksyllä 2026.

Talouspolitiikan arviointineuvosto toteaa valiokunnalle antamassa lausunnossaan, että toistaiseksi päätetyt toimet eivät vaikuta riittäviltä vuoden 2026 jälkeen. Arviointineuvosto nostaa kuitenkin esiin globaalin ja Lähi-idän kriisin aiheuttaman epävarmuuden sekä ennakoitua korkeamman inflaation sinänsä perusteltuina näkökohtina, mutta toteaa, että niiden painoarvo komission kokonaisarviossa on epävarma.

Tulokselliset toimenpiteet korjaavan nettomenopolun noudattamiseksi

Suomen selvitys neuvoston suosituksen perusteella toteutetuista toimista toimitettiin EU:lle osana keskipitkän aikavälin suunnitelman vuosittaista seurantaraporttia 30.4.2026[2]. Komission 3.6.2026 kevätpaketin[3] yhteydessä julkaiseman arvion mukaan Suomi on tähän mennessä ryhtynyt tuloksellisiin toimiin, joten komissio ehdottaa, että EDP-menettely laitetaan lepäämään. Seuraava raportointi on alustavassa talousarviosuunnitelmassa syksyllä 2026.

Valiokunta toteaa, että komission, valtiovarainministeriön ja talouspolitiikan arviointineuvoston arvioiden mukaan hallituksen toimenpiteet ovat olleet riittäviä vuoden 2026 osalta. Tähän mennessä linjatut toimenpiteet julkisen talouden vahvistamiseksi eivät kuitenkaan ole riittäviä korjaavan nettomenopolun noudattamiseksi vuosina 2027—2028.

Puolustuspoikkeuslauseke vaikuttaa lisäksi merkittävästi korjaavan nettomenopolun noudattamiseen. Tästä seuraa, että Suomen julkisen talouden alijäämä jää yli 3 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen vuonna 2028, vaikka korjaavaa nettomenopolkua noudatettaisiin.

Selonteon mukaan liiallisen, yli 3 prosentin, alijäämän korjaamiseen on mahdollista saada lisäaikaa, jos korjaavaa nettomenopolkua on noudatettu. Tämä edellyttää vuonna 2028 myös mahdollisen aiemmin kertyneen kumulatiivisen poikkeaman korjaamista, mikä tarkoittaisi valtiovarainministeriön mukaan noin 2,7 mrd. euron sopeutusta vuodelle 2028. Ministeriö arvioi, että lisäaikaa tarvitaan todennäköisesti kaksi vuotta ennen kuin alijäämä saadaan kestävästi alle 3 prosentin. EDP-menettely poistettaisiin tällöin vasta keväällä 2031.

2 Suomen edistymisraportti 2026. Valtiovarainministeriön julkaisuja 2026:16.
3 Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Central Bank, the European Economic and Social Committee, the Committee of Regions and the European Investment Bank, 2026 European Semester – Spring Package, COM (2026) 200 final.

Valiokunta kiinnittää huomiota (kuten VaVM 14/2026 vp — VNS 3/2026 vp) siihen, että puolustusmenojen kasvu on pysyvää, joten niiden rahoittamiseen on löydettävä ylivaalikautiset ratkaisut.

Selonteossa viitataan julkisen talouden suunnitelmaan vuosille 2027—2030, jossa on esitetty hallituksen finanssipolitiikan kokonaisuus. Valtiovarainvaliokunta on antanut selonteosta mietinnön VaVM 14/2026 vp — VNS 3/2026 vp, jossa avataan muun muassa hallituksen 10 mrd. euron toimenpidekokonaisuus julkisen talouden vahvistamiseksi. Kokonaisuuteen sisältyy myös rakennepoliittiset työllisyyttä lisäävät toimet, joiden arvioidaan pidemmällä aikavälillä vahvistavan rakenteellisesti julkista taloutta noin 2,5 mrd. eurolla. Heikko suhdannetilanne kuitenkin viivästyttää toimien vahvistavan vaikutuksen osin kuluvan hallituskauden jälkeiseen aikaan. Sopeuttavan toimenpidekokonaisuuden rinnalla hallitus on linjannut myös panostuksista kasvun tukemiseen sekä huolehtinut puolustuskyvyn ylläpidosta ja kehittämisestä ottaen huomioon turvallisuusympäristön muutokset.

Valiokunta toteaa, että hallituksen päätösperäisten toimien kokonaisuuden mittaluokkaa voi tarkastella eri tavoin ja erilaisilla määrittelyillä. Kun tarkastellaan toimien vaikutusta EDP-menettelyssä seurattaviin nettomenoihin, on tärkeää huomata, että kaikki hallituksen julkista taloutta vahvistavat ja kasvua tukevat toimet eivät näy lyhyellä aikavälillä myönteisenä vaikutuksena nettomenojen kehityksessä. Tällaisia ovat esimerkiksi rakenteelliset työllisyystoimet. Lisäksi linjattujen kasvutoimien lyhyen aikavälin kustannukset ja verokertymää heikentävät vaikutukset näkyvät nettomenolaskennassa menoina, kun taas näistä saatavat hyödyt ilmenevät vasta tulevaisuudessa.

Valiokunta katsoo, että hallitus on osoittanut vaikeassa taloudellisessa tilanteessa sitoutumista julkisen talouden kestävyyden turvaamiseen linjaamalla määrätietoisesti sopeutus- ja kasvutoimista. Tämä on tärkeää myös Suomen luottoluokituksen, korkomenojen hallinnan ja investointiympäristön kannalta.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on osin kritisoitu sitä, ettei hallituksen tekemiä nettomenotasoa kasvattavia toimia ole tuotu selonteossa selkeästi esille. Useat asiantuntijat kiinnittivät huomiota siihen, että vuoden 2027 yhteisöveron kevennyksen veromenetys näkyy välittömästi nettomenolaskennassa, mutta dynaamisten vaikutusten hyödyt saadaan vasta pidemmällä aikavälillä. Esiin tuotiin, että vuodelle 2027 tarvittava lisäsopeutus (noin 600 milj. euroa, eli noin 0,2 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen) olisi vähemmän kuin yhteisöveron kevennyksen staattinen vaikutus (yli 800 milj. euroa). Lisäksi esiin nostettiin, että Suomessa nettomenot kasvavat automaattisesti vuosittain ilman päätösperäisiä toimia, sillä suureen osaan menoista liittyy indeksisidonnaisuutta (esimerkiksi sosiaaliturva ml. eläkkeet). Automaattisia kasvupaineita tulee myös ikääntymiseen sidonnaisista terveys-, hoiva- ja eläkemenoista. Sopeuttamistarpeita pidettiin mittaluokaltaan sellaisina, ettei mitään toimenpiteitä tulisi kategorisesti sulkea etukäteen pois sopeutustoimien vaihtoehdoista.

Valiokunta yhtyy talouspolitiikan arviointineuvoston lausunnossaan esittämään johtopäätökseen siitä, että hallituksen toimet ovat olleet oikeansuuntaisia, mutta riittämättömiä takaamaan EDP-menettelyn mukaisen korjaavan polun noudattamisen vuoden 2026 jälkeen. Niin nykyisen kuin seuraavankin hallituksen tehtävä on valiokunnan mielestä haastava. Julkisen talouden

tasapainottaminen on kuitenkin välttämätöntä ja samalla on otettava huomioon, ettei talouskasvun edellytyksiä heikennetä.

Kuten aiemmin on todettu, jos nettomenojen kasvu poikkeaa korjaavalta nettomenopolulta, komissio tekee kokonaisarvion, jossa otetaan huomioon poikkeaman suuruus sekä lieventävät ja raskauttavat merkitykselliset tekijät. Komissio ottaa asianmukaisesti ja nimenomaisesti huomioon myös muut tekijät, joita jäsenvaltio pitää merkityksellisinä arvioitaessa kokonaisvaltaisesti alijäämä- ja velkakriteerin noudattamista. Valiokunta toteaa, että ennakollisesti on vaikea tietää, kuinka komissio lopulta arvioi Suomen osalta edellä todettuja tekijöitä. Tilanteeseen voivat vaikuttaa myös komission tekemät uudet aloitteet EU:n finanssipoliittisten sääntöjen muuttamisesta.

Lopuksi

Suomen julkisen talouden rakenteelliset haasteet ovat pidemmän aikavälin kuluessa syntynyt ongelma. Niiden korjaaminen ja EDP-menettelystä pois pääseminen vaativat ylivaalikautista työtä. Valiokunta korostaa parlamentaarisen finanssipoliittisen sopimuksen sekä vallitsevan yhteisen tilannekuvan ja tahtotilan tärkeää merkitystä. Julkisen talouden vahvistamista on edelleen jatkettava parlamentaarisen finanssipoliittisen työryhmän valmistelemien rahoitusasematavoitteiden mukaisesti.

Valiokunta pitää välttämättömänä, että myös nykyinen hallitus seuraa tilannetta tarkasti ja arvioi suhdannetilanne huomioon ottaen tarvetta ja mahdollisuutta ryhtyä uusiin korjaaviin toimiin syksyllä 2026.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Valtiovarainvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy kannanoton selonteon VNS 5/2026 vp johdosta.

Valiokunnan kannanottoehdotus

Eduskunnalla ei ole huomautettavaa selonteon johdosta.

Valiokunnan mietintö VaVM 16/2026 vp

Helsingissä 12.6.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

varapuheenjohtaja Saara Hyrkkö vihr
jäsen Otto Andersson r
jäsen Markku Eestilä kok
jäsen Seppo Eskelinen sd
jäsen Janne Heikkinen kok
jäsen Timo Heinonen kok
jäsen Marko Kilpi kok
jäsen Jari Koskela ps
jäsen Suna Kymäläinen sd
jäsen Aki Lindén sd
jäsen Joona Räsänen sd
jäsen Hanna Sarkkinen vas
jäsen Sari Sarkomaa kok
jäsen Sami Savio ps
jäsen Pia Viitanen sd
jäsen Ville Vähämäki ps
varajäsen Sanna Antikainen ps
varajäsen Hannu Hoskonen kesk
varajäsen Janne Jukkola kok
varajäsen Eeva Kalli kesk
varajäsen Peter Östman kd

Valiokunnan sihteereinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Mari Nuutila
valiokuntaneuvos Jonna Berghäll

Vastalause 1 /sd

Perustelut

Suomi on joutunut liiallisen alijäämän menettelyyn tilanteessa, jossa hallitus on epäonnistunut keskeisissä talouspolitiikkaa, työllisyysasteen nostamista ja velkasuhteen vakauttamista koskevissa tavoitteissaan. Hallituskauden alussa hallitus asetti tavoitteekseen julkisen talouden alijäämän painamisen korkeintaan yhteen prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen sekä velkasuhteen kasvun taittamisen vaalikauden loppuun mennessä. Nämä tavoitteet eivät ole toteutumassa.

Valtiovarainministeriön kevään 2026 ennusteen mukaan julkisen talouden alijäämä kasvaa 4,6 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen vuonna 2026 ja pysyy noin 4,5 prosentin tasolla vuosina 2027—2030. Julkisyhteisöjen velkasuhteen ennustetaan nousevan lähes 100 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen vuoden 2030 lopussa. Tämä osoittaa, että hallituksen talouspolitiikan kokonaisuus ei ole onnistunut palauttamaan julkista taloutta kestävälle uralle.

Vastalauseen allekirjoittajat pitävät julkisen talouden vahvistamista välttämättömänä. Sopeutukselle ei ole vaihtoehtoa, kun velkaantuminen jatkuu ja korkomenot kasvavat. Juuri tämän vuoksi talouspoliittisten toimien on oltava johdonmukaisia, oikeudenmukaisia ja julkista taloutta aidosti vahvistavia. Hallituksen linja ei täytä tätä vaatimusta.

Hallituksen talouspolitiikan keskeinen ongelma on sen ristiriitaisuus. Hallitus on tehnyt mittavia leikkauksia pienituloisilta, työttömiltä, opiskelijoilta, lapsiperheiltä, sosiaali- ja terveysjärjestöiltä sekä koulutuksesta. Samanaikaisesti hallitus tekee päätöksiä, jotka heikentävät julkista taloutta pysyvästi ja vaikeuttavat Suomen pysymistä EU:n korjaavalla nettomenopolulla.

Erityisen ongelmallinen on hallituksen päätös alentaa yhteisöveroa vuodesta 2027 alkaen. Yhteisöveron alennus heikentää julkista taloutta staattisesti yli 800 miljoonalla eurolla vuodessa. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on tuotu esiin, että vuodelle 2027 arvioitu lisäsopeutustarve on noin 600 miljoonaa euroa eli vähemmän kuin yhteisöveron alennuksen staattinen kustannus. Näin ollen hallitus on omilla veropoliittisilla päätöksillään luomassa poikkeamaa korjaavalta nettomenopolulta.

Yhteisöveron alentaminen on tässä taloustilanteessa väärin ajoitettu ja huonosti kohdennettu toimi. Suomen nykyinen yhteisöverokanta on jo pohjoismaisittain kilpailukykyinen. Yritysten investointeja ja kasvua ei tehokkaimmin vahvisteta yleisellä, pysyvällä ja kalliilla verokannan alentamisella, vaan kohdennetuilla toimilla, jotka lisäävät osaamista, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa, vihreän siirtymän investointeja, yritysten kasvuhalukkuutta ja työvoiman saatavuutta. Hallitus perustelee yhteisöveron alennusta dynaamisilla vaikutuksilla, mutta nettomenopolun seurannassa alennuksen julkista taloutta heikentävä vaikutus näkyy välittömästi, kun taas mahdolliset kasvuvaikutukset ovat epävarmoja ja toteutuvat vasta pidemmällä aikavälillä.

Valiokunnan mietintö VaVM 16/2026 vp
Vastalause 1

Vastalauseen allekirjoittajat katsovat, että hallituksen ei tule samaan aikaan leikata hyvinvointivaltion perusrakenteista ja rahoittaa velaksi suurituloisia ja yrityksiä hyödyttäviä veronalennuksia. Julkisen talouden vahvistaminen edellyttää myös tulopohjan vahvistamista ja verotuksen oikeudenmukaistamista. SDP:n linjan mukaisesti veropohjaa voidaan vahvistaa esimerkiksi listaamattomien yhtiöiden osinkoverotusta uudistamalla, haitallisia verotukia karsimalla sekä torjumalla harmaata taloutta. Näillä toimilla voidaan vahvistaa julkista taloutta tavalla, joka on oikeudenmukaisempi ja kasvun kannalta perustellumpi kuin hallituksen valitsemat sosiaaliturvaan ja palveluihin kohdistuvat leikkaukset.

Vastalauseen allekirjoittajat korostavat, että kasvu ja julkisen talouden kestävyys eivät ole toistensa vastakohtia. Julkisen talouden vahvistaminen on välttämätöntä, mutta sen on tapahduttava tavalla, joka tukee työllisyyttä, osaamista, tuottavuutta ja investointeja. Hallituksen linja tekee päinvastoin: se leikkaa kasvun edellytyksiä ja samaan aikaan heikentää julkista taloutta pysyvillä veronalennuksilla.

Selonteossa hallitus toteaa seuraavansa tilannetta ja arvioivansa tarvetta uusiin toimiin syksyllä 2026. Tämä ei ole riittävää. Hallituksen tiedossa on jo nyt, että nykyiset toimet eivät riitä korjaavan nettomenopolun noudattamiseen vuoden 2026 jälkeen. Talouspolitiikan arviointineuvoston ja valtiovarainministeriön arviot osoittavat, että vuoden 2027 osalta on olemassa poikkeamariski ja vuoden 2028 osalta kumulatiivinen poikkeama kasvaisi merkittäväksi. Hallituksen on korjattava linjaansa ennakoivasti eikä vasta sen jälkeen, kun poikkeama on syntynyt.

Vastalauseen allekirjoittajat katsovat, että talouspolitiikan uskottavuus edellyttää, että hallitus peruu tai korvaa julkista taloutta heikentävät päätöksensä, erityisesti yhteisöveron alennuksen. Hallituksen on tuotava eduskunnalle uskottava kokonaisuus, jolla varmistetaan, ettei Suomi poikkea korjaavalta nettomenopolulta vuonna 2027. Tämä voidaan tehdä oikeudenmukaisella, kasvua tukevalla ja veropohjaa vahvistavalla talouspoliittisella kokonaisuudella.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että selonteon johdosta hyväksytään seuraava kannanotto:

Vastalauseen kannanottoehdotus

Eduskunta edellyttää, että hallitus korjaa talouspoliittista linjaansa siten, ettei poikkeamaa Suomelle asetetulta korjaavalta nettomenopolulta synny vuonna 2027, ja että hallitus tuo eduskunnalle viipymättä tätä koskevat julkista taloutta vahvistavat ja kasvua tukevat toimenpiteet, mukaan lukien julkista taloutta heikentävien veropäätösten, erityisesti yhteisöveron alennuksen, peruuttaminen tai täysimääräinen korvaaminen muilla pysyvillä julkista taloutta vahvistavilla toimilla.

Valiokunnan mietintö VaVM 16/2026 vp
Vastalause 1

Helsingissä 12.6.2026

Joona Räsänen sd
Seppo Eskelinen sd
Suna Kymäläinen sd
Aki Lindén sd
Pia Viitanen sd

Vastalause 2 /kesk

Perustelut

Sopeutuksen välivuoteen ei ole varaa

Pääministeri Orpon hallituksen talouspolitiikka jää historiankirjoihin siitä, että työttömyys kasvoi koko EU:n korkeimmaksi ja Suomi päätyi EU:n liiallisen alijäämän menettelyyn. Suomen joutuminen menettelyyn merkitsee, että EU-rajoitukset muodostuvat aiempaa selvemmin kansallista finanssipolitiikkaa ohjaaviksi.

Valtioneuvosto on antanut eduskunnalle julkisen talouden hoitamista koskevan lain mukaisen selonteon toimista, joihin se on ryhtynyt Euroopan unionin neuvoston Suomen liiallista alijäämää koskevan päätöksen johdosta. Neuvosto päätti 20.1.2026, että Suomen julkisen talouden alijäämä on liiallinen, ja suositti, että nettomenojen kasvuvauhti rajoitetaan määritellyn nettomenopolun mukaiseksi ja liiallinen alijäämä korjataan vuoteen 2028 mennessä. Alijäämän tulisi alittaa 3 prosentin viitearvo vuonna 2028.

Neuvosto asetti vuosille 2026—2028 nettomenojen kasvulle uran, jonka se arvioi johtavan alijäämän korjautumiseen. Nettomenojen vuotuinen kasvu ei saa ylittää 1,3 prosenttia vuonna 2026, 1,5 prosenttia vuonna 2027 ja 1,8 prosenttia vuonna 2028. Nettomenopolun toteutumista seurataan sekä vuotuisen että kumulatiivisen poikkeaman perusteella.

Kansallinen poikkeuslauseke oikeuttaa Suomen ylittämään nettomenojen kasvun maksimiarvon puolustusmenojen vuoden 2021 tasoon verrattua kasvua vastaavalla summalla, kuitenkin enintään 1,5 prosentilla suhteessa BKT:hen. Puolustusmenot vaikuttavat silti alijäämään, vaikka ne tuovat nettomenouraan välystä. Näin ollen Suomen julkisen talouden alijäämä jää nettomenouraa noudatettaessakin reilusti 3 prosentin yläpuolelle vuosina 2027 ja 2028. Nykyisen puolustusmenoihin perustuvan poikkeuslausekkeen viimeinen voimassaolovuosi on 2028, joten vallitsevan tilannekuvan mukaan vuonna 2029 palattaisiin EU-sääntökehikon tiukempiin vaatimuksiin.

Nettomenopolun sääntö sallii automaattisten vakauttajien toiminnan suhdannevaihteluiden hillinnässä, mutta päätösperäinen finanssipolitiikan kevennys vaikuttaa nettomenoihin ja voi johtaa nettomenopolun rikkomiseen. Useat lausunnonantajat nostavat esiin, että on epäselvää, mihin selonteossa viitataan, kun nettomenojen kasvua selitetään ennustettua korkeammalla työttömyydellä ja sen seurauksena kasvaneilla etuusmenoilla. Keskustalle on tosin jäänyt epäselväksi myös se, että miksi hallitus ei ylipäätänsä ole ryhtynyt määrätietoisiin toimiin työllisyyden vahvistamiseksi ja työttömyyden laskemiseksi.

Vuoden 2028 sopeutustarve nousemassa 2,7 miljardiin euroon

Laki julkisen talouden hoitamisesta edellyttää, että Suomessa toteutetaan neuvoston suositusten mukaiset tai julkistaloudellisilta vaikutuksiltaan niitä vastaavat toimenpiteet. Valtiovarainministeriön arvion mukaan korjaavalta nettomenopolulta poikettaisiin

puolustuspoikkeuslauseke huomioidenkin sekä vuonna 2027 että vuonna 2028. Lisäksi alijäämä jää selvästi yli 3 prosenttiin. Valtiovarainministeriön ennusteen mukaan vuonna 2028 alijäämä olisi nimittäin yhä 4,6 prosenttia suhteessa BKT:hen.

Lisäaikaa liiallisen alijäämän korjaamiseen on mahdollista saada, jos korjaavaa nettomenopolkua on noudatettu. Vuoden 2028 nettomenopolun noudattaminen edellyttää myös vuonna 2027 mahdollisesti kertyneiden poikkeamien korjaamista. Valtiovarainministeriön arvion mukaan tämä edellyttää noin 2,7 miljardin euron sopeutusta vuonna 2028.

Käytännössä seuraavien eduskuntavaalien jälkeen valittava uusi pääministeri hallituksineen joutuisi hyvin nopealla aikataululla toteuttamaan saman kokoluokan nettosopeutuksen kuin mihin pääministeri Orpo ylsi yhteensä vuosien 2023—2027 aikana. Pikainen vaalien jälkeinen sopeutustarve kaventaa keinovalikoimaa päätöksiin, jotka ovat nopeasti valmisteltavissa ja toimeenpantavissa siten, että ne vaikuttavat riittävästi välittömällä aikataululla.

Talouspolitiikan arviointineuvosto toteaa lausunnossaan, että vuoden 2027 eduskuntavaalien jälkeen muodostettavalle hallitukselle jää merkittävä vastuu sekä Suomen liiallisen alijäämän tilanteen korjaamisesta tavoitevuoteen 2028 mennessä että julkisen talouden laajemmasta tasapainottamisesta. Elinkeinoelämän tutkimuslaitos Etla on puolestaan lausunnossaan tuonut esiin, että hallituksen sopeutuskokonaisuus jää nettona riittämättömäksi suhteessa tavoitteeseen ja tarpeeseen.

Pääministeri Orpon hallituksen toimintaa onkin syytä pitää täysin vastuuttomana. Hallitus on itse aiheuttamassa tilanteen, jossa nettomenopolkua ollaan mahdollisesti rikkomassa vuonna 2027 ja vielä selkeämmin vuonna 2028.

Nettomenopolun päätösperäinen rikkominen on syytä välttää

Valtiovarainvaliokunnan kuulemista asiantuntijoista Suomen Pankki toi lausunnossaan esille, että riski korjaavan nettomenopolun rikkomiseen pitäisi pyrkiä välttämään. Suomen Pankin mukaan tämä edellyttäisi noin 600 miljoonan euron lisätoimia vuodelle 2027.

Suomen Pankki tuo myös esiin, että finanssipolitiikka kevenee vuonna 2027 veronkevennysten vuoksi, ja senkin vuoksi kireämpi finanssipolitiikka olisi perusteltua sekä EDP-menettelyn että suuren pidempiaikaisen sopeutustarpeen vuoksi.

Suomen Pankki huomauttaa lisäksi, että valtioneuvoston selonteossa on esitelty vain menoja sopeuttavat toimet, vaikka nettomenojen laskennassa myös verotoimilla ja menolisäyksillä on vaikutusta. Selonteon tarkastelua olisi siksi ollut syytä laajentaa ja tehdä siitä läpinäkyvämpi. Lisäksi on syytä huomata, että investointiohjelman menot vaikuttavat niiden rahoitustavasta riippumatta. Myös Talouspolitiikan arviointineuvosto tuo lausunnossaan esille, että hallitus on tehnyt kautensa aikana myös nettomenotasoa kasvattavia toimia, jotka selonteossa sivuutetaan.

Vaikka hallitus tarkastelee Suomessa valtiontalouden kehyksiä pelkästään menojen näkökulmasta, EU:n nettomenopolun tarkastelussa myös veropäätökset on otettava huomioon.

Suomen Pankin mukaan on hankalaa perustella keventävää finanssipolitiikkaa vuonna 2027. Valtioneuvosto arvioi, että komissio ottaisi kokonaisarviossaan huomioon Lähi-idän kriisin seurauksena muuttuneen taloustilanteen ja korkeamman inflaation. Suomen Pankki kuitenkin huomauttaa, että Lähi-idän tilanne ei välttämättä vaikuta enää vuoden 2027 talouskasvuun, ja jos kriisi ei pitkity, sen vaikutus inflaatioon voi jäädä Suomessa vähäiseksi. Lisäksi finanssipolitiikkaa keventävät toimet perustuvat kriisiä edeltävän ajan päätöksiin.

Herää kysymys, miksi hallitus ei toimi aktiivisesti, vaan katselee ja seurailee tilannetta sivusta sekä valmistautuu selittämään komissiolle syitä, jotka estivät Suomen nettomenopolulla pysymisen.

Keskusta pitää riittämättömänä valiokunnan enemmistön ajatusta siitä, että nykyinen hallitus ainoastaan seuraa tilannetta tarkasti ja arvioi suhdannetilanne huomioon ottaen tarvetta ja mahdollisuutta ryhtyä uusin korjaaviin toimiin syksyllä 2026.

Suomen Pankin mukaan johdonmukainen mutta vähittäinen sopeutus olisi suositeltava strategia, kun sopeutustarve on suuri. Vuoden 2027 osalta olisi tärkeää pyrkiä noudattamaan korjaavaa nettomenopolkua puolustusmenopoikkeus huomioiden, jotta seuraavina vuosina ei jouduta tekemään liian suurta sopeutusta kerralla.

Myös Etla huomauttaa lausunnossaan, että koska kevään kehysriiheen on valmistauduttu aikana, jolloin uusi finanssipolitiikan lainsäädäntö ja parlamentaarinen sopimus ovat olleet voimassa, hallituksen olisi ollut paikallaan nostaa sihtiä nykyisen hallituskauden tuolle puolen ja toimia esittämänsä finanssipoliittisen lain ja parlamentaarisen sopimuksen hengen mukaisesti.

Yhteisöveron alentaminen vaikeuttaa EU:n seuraamaan nettomenopolun saavuttamista

Yhdeksi keskeiseksi kysymykseksi nousee yhteisöveron alentaminen, joka on selkeä esimerkki siitä, miten hallitus omilla toimillaan heikentää julkisen talouden tasapainoa. Suomen Pankin mukaan tarvittava lisäsopeutus vuonna 2027 olisi noin 0,2 prosenttia suhteessa BKT:hen eli noin 600 miljoonaa euroa. Yhteisöveron alennus tekee staattisesti arvioituna runsaan 800 miljoonan euron loven verotuloihin vuonna 2027.

Lausuntokierroksella olleessa hallituksen lakiluonnoksessa yhteisöverosta tuodaan esille, että tutkimuskirjallisuudessa esitetyt arviot veronalennuksen pitkän aikavälin dynaamisista vaikutuksista vaihtelevat huomattavasti. Luonnoksessa arvioidaan, että alennuksen itserahoitusaste olisi pitkälläkin aikavälillä vain noin 34—46 prosenttia, jolloin se rahoittaisi itsensä vain osittain. Valtiovarainministeriö ei ole perustellut, miksi arvio itserahoitusasteesta on laskenut selvästi ministeriön aiempaan arvioon verrattuna.

Itserahoitusaste ei kuitenkaan ole nettomenopolun kannalta ratkaiseva kysymys. Liiallisen alijäämän menettelyssä nimittäin arvioidaan hallituksen suoran päätösvallan piirissä olevien menojen ja tulojen muutoksia. Yhteisöveron alentamisen verotulomenetys on välitön ja toimenpiteiden mahdolliset dynaamiset vaikutukset jätetään yleisesti ottaenkin pääosin ottamatta huomioon EU:n nettomenopolun mukaisia menoja arvioitaessa. Yhteisöveron alentaminen vaikeuttaa siten merkittävästi nettomenopolun saavuttamista.

Valiokunnan mietintö VaVM 16/2026 vp
Vastalause 2

Koska liiallisen alijäämän menettely edellyttää nettomenopolun seuraamista, niin EU:n tarkastelemien nettomenojen kasvattaminen verotusta alentamalla edellyttää vastaavan suuruisia menoleikkauksia tai muiden verojen kiristyksiä. Huomattavasti yksinkertaisempaa, jo pelkästään aikataulujen vuoksi, olisi luopua yhteisöveron alentamisesta. Samalla hallitus voisi muutoinkin nostaa sopeutuksen kunnianhimontasoa jo vuodelle 2027.

Orpon hallitus on nimittäin pääsemässä vain noin 2,8 miljardin euron nettosopeutukseen vaalikautensa lopun tasolla mitaten. Tätä voi suhteuttaa seuraavan vaalikauden velkajarrutuksen myötä tarvittavaan, arviolta 8-11 miljardin euron nettosopeutustarpeeseen. Ensi vaalikauden tarve tulee päivittymään loppuvuodesta.

Lopuksi

Keskustan mielestä viimeistään EU:n taloudenpidon tarkkailuluokalle joutumisen olisi pitänyt havahduttaa Orpon hallitus siihen, ettei nyt voida toteuttaa julkista taloutta heikentäviä miljardiluokan toimenpiteitä, jolla ei ole edes todellisia kasvuvaikutuksia riittävästi. Eikä julkista taloutta heikentäviä päätöksiä tulisi tehdä ainakaan ilman, että ne kompensoidaan muilla julkista taloutta vahvistavilla päätöksillä täysimääräisesti.

Keskusta on pettynyt siihen, että hallitus on lupauksistaan huolimatta laiminlyönyt julkisen talouden tervehdyttämisen, jonka seurauksena Suomi on päätynyt EU:n tarkkailuluokalle. Nyt hallitus vieläpä uhkaa päätösperäisen politiikkansa seurauksena ajaa Suomen tilanteeseen, jossa nettomenopolulle asetetut rajat ollaan ylittämässä mahdollisesti vuodesta 2027 lähtien.

Hallituksen löysän ja vastuuttoman toiminnan vuoksi paine sopeutuksille kasvaa suureksi heti seuraavan vaalikauden alussa, joka tulee rajoittamaan seuraavan hallituksen käytettävissä olevia työkaluja.

Keskusta ei hyväksy kokoomuksen ja perusuomalaisten johtaman hallituksen aikomusta pitää vaalien vuoksi välivuotta sopeuttamista.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että selonteon johdosta hyväksytään seuraava kannanotto:

Vastalauseen kannanottoehdotus

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle syysistuntokauden 2026 aikana tarvittavat esitykset, joilla hallitus ryhtyy korjaaviin toimenpiteisiin, jotta Suomi varmasti pysyy liiallisen alijäämämenettelyn mukaisella nettomenopolulla vuonna 2027 ja helpottaa samalla myös vuoden 2028 suurta sopeutustarvetta.

Valiokunnan mietintö VaVM 16/2026 vp
Vastalause 2

Helsingissä 12.6.2026

Hannu Hoskonen kesk
Eeva Kalli kesk

Valiokunnan mietintö VaVM 16/2026 vp
Vastalause 3

Vastalause 3 /vihr

Perustelut

Liiallisen alijäämän menettely on osoitus hallituksen talouspolitiikan epäonnistumisesta

Hallitus on koko vaalikauden ajan perustellut talouspoliittisia valintojaan velkasuhteen vakauttamisella, työllisyyden vahvistamisella ja kasvun vauhdittamisella. Selonteon mukaan hallitus on sopeuttanut julkista taloutta suoraan yli 6,5 miljardilla eurolla. Valtiovarainministeriön valtiovarainvaliokunnalle julkisen talouden suunnitelman käsittelyn yhteydessä toimittamassa lisäselvityksessä nettosopeutuksen kuitenkin arvioidaan olevan vain noin 2,8 miljardia euroa vuoden 2027 tasolla. Mittavista sopeutustoimista huolimatta Suomi on päätynyt liiallisen alijäämän menettelyyn. Julkisen velan suhde bruttokansantuotteeseen uhkaa selonteon mukaan nousta lähes 100 prosenttiin vuosikymmenen loppuun mennessä, ja valtion budjetin alijäämän ennakoidaan olevan tuolloin yli 17 miljardia euroa.

Komissio on edellyttänyt, että Suomi rajoittaa nettomenojen kasvua ja korjaa liiallisen alijäämän viimeistään vuonna 2028. Selonteon mukaan vuoden 2027 osalta on jo riski, että Suomi poikkeaa korjaavalta nettomenopolulta. Hallituksen epäonnistunut talouslinja uhkaa siten siirtää merkittävän lisäsopeutuspaineen seuraavalle vaalikaudelle.

Hallituksen veropolitiikka heikentää julkisen talouden tasapainoa

Hallituksen veropolitiikka on keskeinen osa sen talouslinjan epäjohdonmukaisuutta. Hallitus perustelee kovia leikkauksia julkisen talouden vaikealla tilanteella, mutta on samanaikaisesti tehnyt päätöksiä, jotka heikentävät julkisen talouden tulopohjaa. Erityisen ongelmallinen on hallituksen päätös alentaa yhteisöverokanta 18 prosenttiin vuodesta 2027 alkaen. Päätös heikentää julkista taloutta välittömästi 830 miljoonalla eurolla. Hallituksen perusteluina käyttämät kasvu- ja työllisyysvaikutukset ovat epävarmoja ja toteutuisivat parhaimmillaankin viiveellä. Jos hallitus ottaa velkasuhteen vakauttamisen ja alijäämämenettelyn vakavasti, se luopuu yhteisöveron alentamisesta.

Yhteisöveron alentamisesta luopuminen olisi mittaluokaltaan merkittävä toimi poistamaan selonteossa kuvattu vuoden 2027 korjaavan nettomenopolun poikkeama, vaikka sen toteutuminen riippuu myös muista talouskehityksen ja julkisen talouden eristä.

Julkisen talouden näkökulmasta hallituksen linja on ristiriitainen: varmat verotulojen menetykset hyväksytään heti, mutta niiden vastapainoksi esitetään epävarmoja tulevia hyötyjä. Tilanteessa, jossa Suomi on liiallisen alijäämän menettelyssä, velkasuhde jatkaa kasvuaan ja seuraaville vuosille uhkaa kohdistua uusia sopeutuspaineita, julkista taloutta heikentäville veronalennuksille ei ole kestävää perustetta. Vastuullinen veropolitiikka vahvistaisi veropohjaa, lisäisi ohjausta päästöjen ja luonnonvarojen ylikulutuksen vähentämiseen sekä turvaisi hyvinvointivaltion rahoitusta oikeudenmukaisella tavalla.

Valiokunnan mietintö VaVM 16/2026 vp
Vastalause 3

Alijäämämenettely ei saa johtaa epäonnistuneen leikkauslinjan jatkamiseen

Liiallisen alijäämän menettely ei anna perustetta jatkaa samaa lyhytnäköistä ja tuloksetonta leikkauspolitiikkaa. Hallituksen leikkaukset ovat kohdistuneet muun muassa sosiaaliturvaan, sosiaali- ja terveyspalveluihin, järjestöjen ennaltaehkäisevään työhön, kuntiin, koulutukseen ja viranomaisten toimintakykyyn. Nämä eivät ole vain menokohteita, vaan yhteiskunnan toimintakyvyn, työllisyyden, osaamisen, tuottavuuden, turvallisuuden ja pitkän aikavälin julkisen talouden kestävyyden edellytyksiä. Lyhyen aikavälin säästöt voivat kasvattaa tulevia kustannuksia, jos ne lisäävät köyhyyttä, palvelutarvetta, syrjäytymistä, osaamisvajetta, käsittelyaikoja tai investointien viivästymistä.

Vihreä vaihtoehto vahvistaisi julkista taloutta kestävästi

Vihreät katsoo, että julkista taloutta on vahvistettava hallituksen linjaa oikeudenmukaisemmin ja pitkäjänteisemmin. Talouden tasapainottaminen ei onnistu kestävällä tavalla, jos samalla heikennetään veropohjaa ja leikataan niistä rakenteista, joista työllisyys, tuottavuus, osaaminen, investoinnit ja ihmisten toimintakyky syntyvät. Vihreä vaihtoehto perustuisi muun muassa veropohjan vahvistamiseen, ympäristölle haitallisten tukien karsimiseen, päästöjä ja luonnonvarojen ylikulutusta vähentävään verotukseen, osinkoverotuksen uudistamiseen sekä ansio- ja pääomatulojen verotuksen perusteettomien erojen kaventamiseen. Vihreät on esittänyt myös määräaikaista maanpuolustusveroa kattamaan puolustusmenojen kasvupaineita.

Julkisen talouden kestävyyttä vahvistetaan myös kasvun edellytyksiä parantamalla. Tämä edellyttää pitkäjänteisiä panostuksia koulutukseen, tutkimukseen, kehittämiseen ja innovaatioihin, työperäisen maahanmuuton esteiden purkamista, vihreän siirtymän investointien vauhdittamista sekä ennaltaehkäisevien palvelujen ja viranomaisten toimintakyvyn turvaamista. Kestävä talouspolitiikka vähentää talouden epätasapainoa kestävästi ja pitkäjänteisesti sen sijaan, että kustannuksia siirretään seuraaville vuosille.

Suomen on vaikutettava aktiivisesti EU:n finanssipoliittisten sääntöjen tulkintaan

Suomen tulee noudattaa vastuullista finanssipolitiikkaa ja korjata liiallinen alijäämä uskottavalla tavalla ja aikataululla. Samalla Suomen on vaikutettava aktiivisesti EU:n finanssipoliittisten sääntöjen tulkintaan siten, että poikkeuksellinen turvallisuustilanne, puolustusmenojen kasvu, ekokriisiin vastaaminen ja varautuminen, fossiilisista tuontipolttoaineista irtautuminen ja Euroopan kilpailukyvyn vahvistaminen otetaan täysimääräisesti huomioon. Selonteon mukaan Suomi saa hyödyntää liiallisen alijäämän menettelyn aikana koko puolustuspoikkeuslausekkeen tarjoaman jouston. Tämä mahdollisuus on hyödynnettävä täysimääräisesti.

Lisäksi Suomen tulee hakea komission mahdollistamaa tilapäistä ja rajattua lisäjoustoa energiaresilienssiä vahvistaviin toimiin. Komission linjauksen mukaan jäsenvaltiot voisivat pyynnöstä hakea puolustuspoikkeuslausekkeen soveltamisalan laajentamista toimiin, jotka on toteutettu helmikuusta 2026 alkaen, vähentävät riippuvuutta fossiilisista tuontipolttoaineista ja vahvistavat Euroopan turvallisuutta ja kriisinkestävyyttä. Suomen kannalta tällainen jousto tulisi kohdistaa puhtaaseen kotimaiseen energiaan, energiatehokkuuteen, sähköjärjestelmän joustoihin, varastointiin, verkkoihin sekä fossiilisten polttoaineiden käytön vähentämiseen.

Näin toimimalla hallitus tunnistaisi, että osa investoinneista vahvistaa samanaikaisesti turvallisuutta, huoltovarmuutta, kilpailukykyä, ilmastotavoitteiden saavuttamista ja julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyyttä. Suomen ei tule tyytyä passiivisesti sopeuttamaan talouspolitiikkaansa sääntöjen ahtaaseen tulkintaan, vaan hakea aktiivisesti kaikki sellaiset joustot, jotka tukevat kestävää kasvua ja vähentävät tulevia kustannuksia.

Lopuksi

Liiallisen alijäämän menettely osoittaa, että hallituksen talouspolitiikka ei ole saavuttanut keskeisiä tavoitteitaan. Julkisen talouden vahvistaminen on välttämätöntä, mutta sitä ei pidä tehdä tavalla, joka heikentää veropohjaa, kasvattaa eriarvoisuutta, leikkaa tulevan kasvun edellytyksistä tai siirtää kustannuksia seuraaville vuosille. Suomi tarvitsee talouspolitiikkaa, joka vahvistaa julkista taloutta oikeudenmukaisesti, lisää kestävää kasvua, turvaa hyvinvointivaltion perustan ja hyödyntää aktiivisesti EU-sääntöjen mahdollistaman liikkumatilan puolustuksen, energiaresilienssin ja vihreän siirtymän investointeihin.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että selonteon johdosta hyväksytään seuraava kannanotto:

Vastalauseen kannanottoehdotus

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy viipymättä toimenpiteisiin talouspoliittisen linjansa korjaamiseksi tukemaan julkisen talouden vahvistamista pitkäjänteisellä, oikeudenmukaisella ja ympäristön kannalta kestävällä tavalla.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus luopuu julkista taloutta merkittävästi heikentävästä ja ylioptimistisiin vaikutusarvioihin perustuvasta yhteisöveron alentamisesta ja tuo eduskunnalle tarvittavat esitykset verotuksen uudistamiseksi tavalla, joka kannustaa kuluttajia ja yrityksiä vähäpäästöisiin ja ylikulutuksen pysäyttäviin ratkaisuihin sekä varmistaa hyvinvointivaltion rahoituksen oikeudenmukaisella tavalla.

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus edistää EU:n finanssipoliittisten sääntöjen puolustus-poikkeaman jatkoa vuoden 2028 jälkeen sekä valmistelee eduskunnalle tarvittavat ratkaisut, joilla puolustusmenojen kasvattaminen pystytään rahoittamaan kokonaisturvallisuudesta ja hyvinvointivaltion kriittisistä toiminnoista, kuten koulutuksesta, perusturvasta sekä sosiaali- ja terveyspalveluista, tinkimättä.

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus hakee EU:n komissiolta kansallista lisäjoustoa energiaresilienssiä vahvistaviin toimiin.

Valiokunnan mietintö VaVM 16/2026 vp
Vastalause 3

Helsingissä 12.6.2026

Saara Hyrkkö vihr

Vastalause 4 /vas

Perustelut

Valtioneuvoston selonteon liiallisen alijäämän korjaamisesta on tarkoitus olla selonteko toimenpiteistä, joihin hallitus on ryhtynyt Euroopan unionin neuvoston Suomen liiallista alijäämää koskevan päätöksen takia liiallisen alijäämän korjaamiseksi. Selonteko ei kuitenkaan anna kattavaa kuvaa hallituksen nettosopeutuksista eikä edes mainitse sen tekemiä julkisen talouden tulopohjaa rapauttavia veroalennuksia. Selonteko myös jatkaa hallituksen ristiriitaista linjaa suhteessa EU:n finanssipoliittisiin sääntöihin — samalla kun se itse hakee joustoja sääntöjen tulkintaan, se pyrkii sitomaan seuraavaa hallitusta mahdollisimman tiukkaan tulkintaan säännöistä.

Tässä vaiheessa hallituskautta on selvää, että Orpon hallitus on epäonnistunut kaikissa keskeisimmissä talouspolitiikan tavoitteissaan. Hallitus lupasi parantaa suomalaisten elintasoa, nostaa työllisyyttä 100 000 työllisellä, pysäyttää velkasuhteen kasvun ja painaa julkisen talouden alijäämän korkeintaan -1 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen vuoteen 2027 mennessä. Sen sijaan pienituloisuus, eriarvoisuus ja asunnottomuus ovat kaikki kasvaneet tällä hallituskaudella. Suomi on myös joutunut EU:n liiallisen alijäämän menettelyn lisäksi sosiaalisen kehityksen tarkkailuluokalle ennen kaikkea työttömyyden paisumisen takia. Suomessa on koko EU:n pahin työttömyyskriisi ja myös työllisyysaste on laskenut tällä hallituskaudella 2,5 prosenttiyksiköllä. Julkisen talouden alijäämän ennustetaan olevan vuonna 2027 noin 4,6 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen, ja velkasuhde ylittää pian 90 prosentin rajan.

Oikeistohallitus on pitkittänyt ja syventänyt matalasuhdannetta leikkauksillaan

Suomen julkisen talouden velkaantumiskehityksen taustalla on erityisesti heikko talouskasvu. Orpon hallituksen harjoittama leikkaava finanssipolitiikka selittää osin heikon yksityisen kulutuskysynnän kehityksen. Hallituksen finanssipolitiikka oli erityisen kireää vuonna 2025. Vuoden 2025 osalta kiristävä finanssipolitiikka viivästytti talouden elpymistä. Kohdistamalla leikkauksensa erityisesti pienituloisiin hallitus on pitkittänyt ja syventänyt Suomen talouden matalasuhdannetta. Lisäksi leikkaukset sosiaaliturvaan ja jatkuva puhe tulevista leikkauksista ovat saaneet kuluttajat varovaisiksi, joten myös ne kuluttajat, joilla on työ, eivät välttämättä uskalla kuluttaa. Esimerkiksi Kansainvälinen valuuttarahasto on tutkimuksissaan havainnut, että finanssipolitiikan sopeuttaminen ei keskimäärin vaikuta julkiseen velkasuhteeseen millään tavalla. Tämä johtuu lähinnä siitä, että sopeutustoimia ajoitetaan usein huonoon suhdannetilanteeseen. Heikon kasvun oloissa toteutetut leikkaukset voivat vaikuttaa koko-naistuotantoon jopa niin paljon, että seurauksena on velkasuhteen kasvu. Näin näyttää käyneen myös Suomessa kuluvan hallituskauden aikana.

Selonteko antaa harhaanjohtavan kuvan verotuksen merkityksestä sopeutuksessa

Vaikka hallitus on perustellut leikkauksiaan tarpeella taittaa julkisen talouden velkasuhteen kasvu ja pienentää alijäämiä, se on samanaikaisesti tehnyt julkisen talouden tulopohjaa heikentäviä veropäätöksiä. Vuodelle 2027 kaavailtu yhteisöveroalennus heikentää verotuloja

noin 800 miljoonalla eurolla vuodessa. Tätä julkisen talouden kestävyyden kannalta merkittävää päätöstä ei kuitenkaan edes mainita hallituksen selonteossa. Näin ollen selonteko ei anna kattavaa kuvaa hallituksen politiikan vaikutuksista julkiseen talouteen. Kuten professori Roope Uusitalo korostaa lausunnossaan, kevään 2025 kehysriihen päätökset, joihin yhteisöveroalennus lukeutuu, kasvattavat Suomen nettomenoja koko painollaan. On myös huomionarvoista, että Euroopan komissio on todennut yhteisöveroalennuksen oleva verrattain kallis ja tehoton kasvutoimi.

Selonteko antaa myös harhaanjohtavan kuvan verotuksesta sopeutuskeinona laajemmin, mikä ei vastaa tutkimusnäyttöä tai taloustieteellistä konsensusta asiasta. Selonteossa todetaan: "Kokonaisveroasteen ollessa maailman korkeimpia julkisen talouden sopeutus häiritsee talouden kehitystä vähemmän, kun se toteutetaan hillitsemällä menojen kasvua." Professori Roope Uusitalo toteaa tämän väitteen liioittelevan verotuksesta koituvaa haittaa. Euroopan komission kirjallisuuskatsauksessa taas todetaan veronkorotuksilla olevan *pienempi* haitallinen kerroinvaikutus talouteen kuin menoleikkauksilla. Komission katsauksessa veronkorotusten finanssipoliittinen kerroin on kaikista pienin verrattuna muihin toimiin tai sopeutustoimiin keskimäärin.

Eri sopeutustoimien kerroinvaikutus liittyy rajakulutusalttiuteen. Erityisesti silloin kun verotoimet kohdistuvat suurituloisimpiin, niiden haitallinen vaikutus kysyntään jää vähäiseksi. Kun taas leikkaukset kohdistuvat pienituloisiin, ne haittaavat kysyntää paljon enemmän, koska pienituloiset kuluttavat lähes kaikki tulonsa. Heikko yksityinen kulutuskysyntä on osaltaan ollut yksi Suomen talouskasvun merkittävimmistä jarruista viime vuodet. Myös tämän valossa selonteon muotoilu verotuksesta sopeutuskeinona on harhaanjohtava.

Valtiontalouden ohjausjärjestelmää on uudistettava yhdenmukaiseksi Euroopan Unionin finanssipoliittisen ohjauksen kanssa

Nykyinen kehysjärjestelmä ei ensisijaisesti ohjaa julkisen talouden tasapainoon, vaan menojen karsimiseen. Kehysjärjestelmää olisi uudistettava niin, että se kohtelee menoja ja tuloja symmetrisesti. Tulo- ja menopuolen symmetrisesti huomioon ottava kehysjärjestelmä olisi yhdenmukainen Euroopan Unionin finanssipoliittisen ohjauksen ja nettomenotarkastelun kanssa.

Nykyisen kehysjärjestelmän oikeutus ja uskottavuus kärsivät siitä, että miljardiluokan veronalennusten tekeminen, kuten vuodelle 2027 kaavailtu yhteisöveroalennus, on sen puitteissa mahdollista, mutta muutaman miljoonan menopuolen kehysylitykset eivät ole. Menettely ohjaa leikkauksiin sekä kehyksen kiertämiseen veronkevennysten avulla tilanteissa, joissa menolisäykset olisivat kansantaloudellisesti veromuutoksia perustellumpia.

Hallituksen suhtautuminen EU:n finanssipoliittisiin sääntöihin on ristiriitainen

Hallituksen oma toiminta ja vuorovaikutus komissio kanssa osoittavat EU-sääntöjen toimeenpanon olevan käytännössä neuvotteluprosessi. Siksi on erikoista, että hallitus, joka itse on hakenut joustoa EU:n vaatimuksiin, pyrkii sitomaan seuraavan hallituksen mahdollisimman tiukkaan tulkintaan EU-säännöistä. Vielä erikoisempaa on, että muut puolueet ovat tähän suostuneet.

Valiokunnan mietintö VaVM 16/2026 vp
Vastalause 4

Orpon hallitus valmisteli vuosille 2025—2028 ensimmäisen kansallisen keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellisen suunnitelmansa vuoden 2024 syksyllä. Tässä keskipitkän aikavälin suunnitelmassaan hallitus hyödynsi lähes kaikki mahdollisuudet EU:n sopeutusvaatimuksen pienentämiseksi: sopeutuskauden pidentämisen seitsemään vuoteen, kansallisen poikkeuslausekkeen ja potentiaalisen tuotannon kasvuennusteen muokkaamisen. Näin EU:n edellyttämä sopeutusvaade saatiin laskettua 15 miljardista eurosta 9 miljardiin euroon. On myös huomionarvoista, että hallituksen todelliset nettosopeutukset jäävät kauas tästä 9 miljardista eurosta. Valtiovarainministeriön selvityksen mukaan Orpon hallituksen nettosopeutus tulee olemaan vuoden 2027 tasossa 2,8 miljardia euroa.

Myös tässä selonteossa hallitus aktiivisesti hakee joustoa ja pyrkii vaikuttamaan EU-sääntöjen tulkintaan. Hallitus nimittäin vetoaa komissioon, että kokonaisarviossa siitä, onko se ryhtynyt tuloksellisiin toimiin tulisi "huomioida Lähi-idän kriisin seurauksena muuttunut taloustilanne ja aiemmin arvioitua korkeammaksi kohoava inflaatio". Euroopan komissio onkin todennut, että Suomi on ryhtynyt tuloksellisiin toimiin. Kuten valtiovarainministeriö toteaa valiokunnalle antamassa lisäselvityksessään, komission tekemä kokonaisarvio ei ole luonteeltaan mekaaninen, vaan siinä otetaan tarpeen mukaan huomioon myös lieventäviä tekijöitä, kuten merkittävä inflaatiokehitys sekä poikkeukselliset olosuhteet.

Vasemmistoliitto katsoo, ettei kireiden EU-sääntöjen päälle tule luoda vielä tiukempaa kansallista lisäsääntelyä. Muut puolueet ovat jo sopineet alustavasti ensi vaalikaudelle 8—11 miljardin euron sopeutuksista, vaikka komission viiteura ensi vaalikaudelle ei ole vielä tiedossa. Sen sijaan vasemmistoliiton mielestä hallituksilla täytyy olla mahdollisuus mitoittaa talouspolitiikka talouden, yhteiskunnan ja maapallon kantokyvyn mukaan. Suhdannetilanne, työllisyys, oikeudenmukainen siirtymä, ihmisten toimeentulo ja palveluiden kestävyys on voitava huomioida.

EU:n finanssipoliittisten sääntöjen varjolla ei pidä tuhota hyvinvointivaltiota. Tiukkoihin EU-vaatimuksiin ei kaikissa tilanteissa välttämättä päästä ja myös EU-vaatimukset ja niiden tulkinnat voivat muuttua. Suomen pitää toimia aktiivisesti, jotta sääntöjen tulkintaan saadaan järkevää joustoa. Esimerkiksi puolustuspoikkeuslausekkeen jatkaminen on vallitsevassa geopoliittisessa tilanteessa todennäköistä. Suomen tulisi aktiivisesti esittää puolustuspoikkeuslausekkeen jatkoa ja muokkaamista. Myös mikäli valtion ARA-takauksia uudelleenstrukturoidaan ja lainojen tilastointikäytänteitä sen johdosta muutetaan, on sillä vaikutuksia EU:n edellyttämään velkasuhteen alentamistahtiin.

Euroopan komissio on juuri lisännyt EU:n finanssipoliittisiin sääntöihin joustoja, jotta jäsenmaat pystyisivät vastaamaan Iranin sodan aiheuttamaan energiakriisiin. Tämä on vain uusin esimerkki siitä, että EU:n finanssipoliittiset säännöt ovat instituutio, jonka käytännöt ja tulkinnat elävät ajassa ja joihin tulee poikkeuksellisissa olosuhteissa joustoja. Suomen tulisi neuvotella komission kanssa joustoista, joilla ensi vaalikauden sopeutusvaatimuksia saataisiin kohtuullistettua.

Yhteenveto

Kokonaisuudessaan hallituksen huoli julkisen talouden alijäämästä ja velkaantumisesta sekä EU-säännöistä vaikuttaa olevan valikoiva. Silloin kun julkisen talouden velkaantumiskehityksellä tai

Valiokunnan mietintö VaVM 16/2026 vp
Vastalause 4

EU-säännöillä voi perustella hyvinvointivaltioon kohdistuvia leikkauksia tai sitoa tulevan hallituksen käsiä, niillä vaikuttaa olevan hallitukselle painoarvoa. Toisaalta silloin kun hallitus haluaa rapauttaa julkisen talouden tulopohjaa keventämällä rikkaiden tai yritysten verotusta, niiden merkitys vaikuttaa olevan verrattain vähäinen. Tästä kertoo ennen kaikkea se, ettei hallitus nähnyt tarpeelliseksi edes mainita tekemiään veronkevennyksiä alijäämän korjaamista koskevassa selonteossaan.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että selonteon johdosta hyväksytään seuraava kannanotto:

Vastalauseen kannanottoehdotus

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus muuttaa suurituloisia ja suuryrityksiä suosivan verolinjansa, perääntyy suunnitelmistaan laskea yhteisöveroa, sekä turvaa Suomen hyvinvointivaltion tulopohjan.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus uudistaa valtiontalouden ohjausjärjestelmää siten, että se huomioi symmetrisesti valtion menot ja tulot ja mahdollistaa nykyistä joustavammin finanssipolitiikan mitoittamisen kulloisenkin tilanteen edellyttämällä tavalla ja on yhdenmukaisempi Euroopan Unionin finanssipoliittisen ohjauksen kanssa.

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus toimii aktiivisesti, jotta EU:n finanssipoliittisten sääntöjen tulkintaan saadaan järkevää joustoa, mikä mahdollistaa finanssipolitiikan mitoittamisen vallitsevaan suhdanteeseen ja yhteiskunnalliseen tilanteeseen.

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy nopeisiin ja riittävän mittaviin toimiin inhimillistä kärsimystä ja julkista taloutta heikentävän työttömyyskriisiin vastaamiseksi.

Helsingissä 12.6.2026

Hanna Sarkkinen vas